

TEORİ VE UYGULAMADA KAMBYO SENEDİNİN ARKA YÜZÜNE LEHTARIN CİROSUNDAN ÖNCE ATILAN İMZA (ŞEKLİNDEKİ GARANTİ CİROSU)

Prof. Dr. Murat ALIŞKAN
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğr. Üyesi

Av. Rifat CANKAT
Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Araştırma Görevlisi

ÖZET: Emre yazılı kambyo senetlerinde, borcun ödeneceğini garanti etmek adına çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Her biri farklı hukuki sonuçlara ulaşan bu yöntemlerin başlıcaları, kanunda da açıkça düzenlenmiş olan aval ile garanti cirosudur. Garanti cirosu; teminat vereni ciro silsilesine ekleme veya çalışmamızın asıl konusu olan, senedin arkasına ciro zinciri dışına yalın (tek) imza atmak suretiyle yapılır. Kambyo senedi arkasındaki ciro zinciri dışında kalan bu yalın imzanın; hukuki niteliği, sorumluluk doğurup doğurmadığı ve ödemede bulunan garanti cirantasının başvuru hakkına sahip olup olmayacağı, gerek yabancı gerek Türk hukuk öğreti ve uygulamasında hayli tartışmalıdır. Yargıtay'ın çoğunluk içtihatları teminat cirosunun hukuki varlığını ve ekonomik değerini göz ardı etmektedir. Bu çalışmada hedeflenen; uygulamada aval yerine kullanılmasına çok rastlanan, özellikle senedin arkasında ve lehtarın cirosundan imza şeklindeki garanti cirosuna ilişkin hukuki esasları ortaya koymak, diğer bir anlatımla bu imzaların neden garanti/teminat cirosu olarak geçerli kabul edilmesi gerektiğini, yani sorumluluk doğuracağını, ciro zincirini koparmayacağını ve ödemede bulunan bu imza sahibinin başvuru hakkına sahip olacağını tespit ve tayin etmektir.

Anahtar Kelimeler: Garanti (Teminat) Cirosu, Beyaz Ciro, İlk Ciro, Lehtar, Aval, Başvuru Hakkı.

Guarantee Endorsement in Theory and Practice as Signing on the Reverse Side of the Bill Before the Payee's Endorsement

ABSTRACT: For bills payable to order, various methods are used in order to ensure the payment. Within these methods, each of which results in a different legal outcome, primary ones are the Aval and Guarantee endorsement. Guarantee endorsement can be made either by attaching the warrantor into the chain of endorsements or by signing on the reverse side of the bill and outside the chain of endorsements with no other indications. The legal nature of this simple signature that stands outside the chain of endorsements, and whether this signature brings any responsibility to the signee and also whether the signee will have a right to recourse in case of a payment, are highly debated both in Turkish and foreign law doctrines and practices. Most decisions of the Turkish Court of Cassation ignore the legal existence and economic value of the guarantee endorsement. The present study aims to suggest the legal grounds for guarantee endorsement, which has been frequently used in practice in the place of Aval, especially by signing on the reverse side of the bill above the payee's endorsement. In other words this study aims to ascertain and to determine why these signatures should be deemed valid as guarantee endorsement and therefore bring responsibility without harming the chain of endorsements and eventually why the signee who makes payment should have a right to recourse.

Keywords: Guarantee Endorsement, Blank Endorsement, First Endorsement, Payee, Aval, Right to Recourse.

I. YARGITAY KARARLARI

1. *Y. 12. HD., T. 14.04.2014, E. 2014/8920, K. 2014/10742:* “Alacaklı tarafından 8 adet çeke dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip başlatıldığı, borçlu O.A.’ın takip dayanağı çeklerde lehtar alacaklı şirket olmasına rağmen çekin arka yüzünde lehtardan önce kendisinin sahte imzasının bulunduğu iddiasıyla takibin iptalini talep ettiği, mahkemece şikayetin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

Takip tarihi itibarıyla yürürlükte olan 6102 sayılı TTK’nın 778. maddesinin göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 681. maddesi gereğince kambiyo senedi niteliğinde olan bonodaki hakkın devri ancak ciro ve teslim yolu ile mümkündür. Aynı kanunun 686. maddesi gereğince, bonoyu elinde bulunduran kimsenin hak sahibi olabilmesi için fiili zilyetliği yeterli olmayıp, aynı zamanda hakkını müteselsil ve birbirine bağlı cirolarla tevsik etmesi gerekir. Bonoda ilk cironun lehtara ait olması zorunludur. Ciroların birbirine bağlı olması, her şeyden önce, ilk cironun lehtar tarafından yapılmasıyla mümkündür. İlk ciro lehtara ait değilse, ciro zinciri düzensiz demektir. Lehtarın cirosundan önce başka cironun bulunması ve daha sonra lehtarın cirosunun yer alması durumunda, lehtarın cirosundan önceki cirolar yok sayılır. Lehtarın cirosundan sonra senedi devralan hamiller, yetkili hamil olurlar. Ancak cirosu yok sayılanlar yönünden takip hakları bulunmaz. İlk cironun lehtara ait olmaması, lehtarın, keşideci ve aval verenlere müracaat hakkını engellemez ise

de, lehtarın cirosundan önceki cirolar yok sayıldığından, lehtarın, kendi cirosundan önceki cirantaları takip hakkı yoktur.”¹

¹ www.legalbank.net

Y. 12. HD., T. 03.12.2015, E. 2015/15790, K. 2015/30366: “...6762 Sayılı TTK'nın 690. maddesinin göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 598. maddesi hükmüne göre, bir poliçeyi elinde bulunduran kimse, son ciro beyaz ciro olsa dahi kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde, selahiyetli hamil sayılır...Bonoda ilk cironun lehdara ait olması gerekir. Lehdarın cirosundan önce başka ciro yapılması halinde ise daha sonra lehdarın cirosunun bulunması durumunda, lehdarın cirosundan önceki cirolar yok sayılır. Lehdarın cirosundan sonra senedi devralan hamiller, yetkili hamil olurlar...” (İBD, Temmuz - Ağustos 2016, C. 90, S. 2016/4, s. 476-477).

Y. 12 HD., T. 15.05.2007, E. 2007/8615, K. 2007/9983: “Alacaklı S... A... vekili tarafından borçlular D... Turizm Ltd. Şti. ve Ö... B... haklarında kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibine geçilmiştir. Borçlulardan Ö... B... tarafından yasal süresinde icra mahkemesine başvurularak, takip alacaklısının yetkili hamil olmadığı belirtilmiş ve İLK'nın 170/a maddesi uyarınca takibin iptaline karar verilmesi isteminde bulunulmuştur. Mahkemece şikayetin kabul edildiği görülmektedir.

Takip dayanağı 3.3.2006 keşide tarihli çekin arka yüzündeki cirolar incelendiğinde, ilk cironun lehtara ait olmadığı ve ciro zincirinde kopukluk bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak, çekin ikinci cirantası lehtar Ö... B...'tir. Adı geçenin ciro zinciri içinde yer alması nedeniyle anılan bozukluk lehtar ile keşideci arasındaki ilişkiyi etkilemeyeceği gibi somut olayda Ö... B...'in cirosu ile yetkili hamil olan takip alacaklısı S... A...'ın kendisinden önceki ciranta Ö... B...'i takip etmesine de engel bulunmamaktadır. İlk cirantanın lehtar olmaması nedeniyle sadece lehtar Ö... B...'in S... A...'ı takip etmesi mümkün bulunmamaktadır.

O halde şikayetin reddi yerine takibin iptaline karar verilmesi isabetsiz olduğu gibi, kabule göre de hükmün itiraz etmeyen borçlu D... Turizm Ltd. Şti'yi de kapsayacak şekilde kurulması ve takibin bu borçlu yönünden de iptali Yasaya aykırı bulunmuştur.” [LHD, Ocak 2008, Yıl: 6, S. 61, s. 169-170; Eriş (TTK. C.4, s. 4213; Kıymetli Evrak-2016, s. 1086); Moroğlu/Kendigelen, s. 669; Uyar/Uyar/Uyar, s. 797 dn 273 ve ilgili metin].

Y. 12. HD., T. 8.2.2002, E. 2002/1458, K. 2002/2691: “Takip dayanağı çek Y. Dış Tic. A.Ş. emrine düzenlenmiştir. Kambiyo senetleri ile ilgili hak sahipliğini ispat külfeti hakkındaki TTK'nın 598. ve 702. maddelerinde “senedi elinde bulunduranın kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde selahiyetli hamil sayılacağı” ön görülmüştür. Bu kurallar ışığında somut olayın incelenmesinde, dayanak çekin arka yüzünde ilk cironun lehtar şirkete ait olmadığı “Kader S.”na ait olduğu ikinci cironun, çek lehtarına ait olup onun cirosu ile takip yapan alacaklı bankaya geçtiği görülmüştür. TTK'nın 730. maddesi göndermesi ile çeklerde de uygulanması zorunlu olan TTK'nın 589. maddesi uyarınca muteber olmayan imzaların bulunması diğer imzaların sıhhatine halel gelmez. Bu nedenle çek arkasında “Kader S'nun” cirosu yok hükmünde sayılacağından ve çekin lehtarını şirket tarafından alacaklı bankaya yapılan ciro geçerli olup, alacaklı yetkili hamildir...” (Kazancı İBB.; Uyar, İlk Şerhi C.9-2008, s. 15215-15216; Uyar/Uyar/Uyar, s. 882 dn.794 ve ilgili metin).

Y. 12. HD., T. 1.12.2015, E. 2015/19787, K. 2015/30130 (İBD., Temmuz - Ağustos 2016, C. 90, S. 4, s. 474-475).

Y. 12. HD., 23.03.2015, E. 32985, K. 6695 (Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 342-343).

Y. 12. HD., T. 17.06.2013, E. 15318, K. 22461 (Eriş, Kıymetli Evrak-2014, s. 217-218).

Y. 12. HD., T. 22.11.2012, E. 16831, K. 34562 (Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 358-359).

Y. 12. HD., T. 26.10.2012, E. 13743, K. 29775 (Eriş, Kıymetli Evrak-2014, s. 222-223).

Y. 12. HD., T. 27.09.2012, E. 10571, K. 28191 (Eriş, Kıymetli Evrak-2014, s. 210; Uyar/Uyar/Uyar, s. 876-877 dn.763 ve ilgili metin).

Y. 12. HD., T. 19.06.2012, 5433/21216 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 872 dn.736 ve ilgili metin).

Y. 12. HD., (T. 31.10.2011, 4723/20724; T. 10.03.2011, 22905/3001; T. 25.10.2011, 6773/20289; T. 21.03.2011, 20249/4399; T. 20.10.2011, 3786/19608; T. 01.04.2011, 24430/5320; T. 31.10.2011, 4474/21272; T. 28.12.2011, 31163/31403; T. 21.11.2011, 6405/23033; T. 21.12.2011, 13084/29886) (Uyar/Uyar/Uyar, s. 803 dn.306 ve ilgili metin, s. 882 dn.794 ve ilgili metin).

2. **Y. 12. HD., T. 20.10.2009, 2009/19405, 2009/19624:** "...TTK'nın 690. maddesi göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gereken 613. maddeleri gereğince, keşideci imzası dışında bononun ön yüzüne konulan her imza aval şerhi sayılır. Aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi sorumlu olur.

...

Takip dayanağı bononun incelenmesinde alacaklının lehdar olduğu, bononun arkasında ise alacaklı lehdarın cirosundan önce borçlu E... San. ve Tic.

-
- Y. 12. HD., T. 13.07.2010, 6164/18953 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 774 dn.123 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 19.11.2009, E. 15161, K. 22990 [Eriş (TTK. C.3, s. 3720; Kıymetli Evrak-2016, s. 361-362); Uyar/Uyar/Uyar, s. 904 dn.944 ve ilgili metin].**
- Y. 12. HD., T. 27.4.2007, E. 2007/5877, K. 2007/8331 [Kazancı İBB.; Eriş (TTK. C.4, s. 4211-4212; Kıymetli Evrak-2014, s. 809)].**
- Y. 12. HD., T. 18.7.2006, E. 13086, K. 15919; Y. 12. HD., T. 10.7.2006, E. 12644, K. 15085 (Uyar, İlk Şerhi C.9-2008, s. 15215; Uyar/Uyar/Uyar, s. 882 dn.794 ve ilgili metin).**
- Y. 11. HD., T. 06.02.2006, 2006/329-2006-1045 (Bilgen, s. 277).**
- Y. 12. HD., T. 03.05.2005, 7967/9523 (Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 361 dn.356).**
- Y. 12. HD., T. 08.06.2004, E. 9494, K. 14577 (Eriş, TTK. C.3, s. 3718).**
- Y. 12. HD., T. 2.12.2003, 19821/23381 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 117 dn.152 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 25.3.2003, E. 3772/K. 6337 (Eriş, Çek Hukuku, s. 180; Uyar/Uyar/Uyar, s. 119 dn.162 ve ilgili metin; Kendigelen, s. 171 dn.77 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 29.06.2000, E. 10104, K. 10920 [Günay, s. 126; Eriş (TTK. C.3, s. 3717; TTK. C.4, s. 4185-4186)].**
- Y. 12. HD., T. 06.06.2000, 8863/9428 (Günay, s. 127).**
- Y. 12. HD., T. 25.2.2005, E. 2005/256, K. 2005/3761:** "Takip dayanağı 14.7.2004 tarihli çekin arka yüzündeki ciroolar incelendiğinde, ilk cironun lehdara ait olmadığı ve ciro zincirinde kopukluk bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak çekin ikinci cirası lehdardır. Lehdar Abdurrahman Ç. ciro zinciri içinde yer aldığından anılan bozukluk lehdar ile keşideci arasındaki ilişkiyi etkilemez. Lehdar kendisinden önceki K. Ltd. Şirketini takip edemez ise de, keşideciyi takip etmesinde yasa dışı aykırılık yoktur..." (Kazancı İBB.; Kendigelen, s. 171 dn.78 ve ilgili metin; Günay, s. 126).
- Y. 12. HD., T. 28.6.1999, E. 1999/8441, K. 1999/8765:** "Borçlu M. vekilinin temyiz itirazlarına gelince takip alacaklısı B. Nakliyat A.Ş. çekin lehtar olduğundan keşideci P. Çelik San. A.Ş.'yi çeki elinde bulundurduğu sürece her zaman takip edebilir. Çekin arka yüzündeki ciro silsilesindeki bozukluk lehtar ile keşideci arasındaki ilişkiyi etkilemez. Ancak, alacaklı ciro zincirindeki bozukluk nedeniyle ilk cira olan M.'yi takip edemez..." (Kazancı İBB.; YKD. 1999, C. 25, S. 12, s. 1547-1548; Moroğlu/Kendigelen, s. 669; Reisoğlu, s. 165 dn.362 ve ilgili metin).
- Y. 12. HD., T. 12.03.2009, 24489/5232 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 789 dn.215 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 12.02.2009, 21772/2418 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 806 dn.326 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 30.10.2007, 17396/19754 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 795 dn.258 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD. T. 19.07.2007, 13284/15116 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 846 dn. 578 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 15.05.2007, 8615/9983 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 797 dn.273 ve ilgili metin).**
- Y. 12. HD., T. 24.4.2007, E. 5520, K. 7993 [Eriş (Kıymetli Evrak-2016, s. 1087; TTK. C.3, s. 3719-3720; TTK. C.4, s. 4211)].**
- Y. 12. HD., (T. 23.12.2004, 22102/26585; T. 29.06.2000, 10104/10920; T. 4.11.1997, 11736/12199) (Uyar/Uyar/Uyar, s. 884 dn.804 ve ilgili metin).**
- Ayrıca, **Y. 12. HD. T. 15.12.2005, E. 2005/22432, K. 2005/25156 (Kazancı İBB.; Kaçak, s. 262; Günay, s. 127).**

AŞ.'nin ve daha sonra borçlu İlker İ... C...'nun cirosunun bulunduğu görülmüştür. Bu hali ile yukarıda belirtilen yasa hükümlerine uygun ve geçerli bir aval bulunmadığı gibi, lehtarın cirosundan önce yapılan ciroda yok hükmünde sayılacağından, alacaklının kambiyo senetlerine mahsus yol ile müşteki borçluyu takip hakkı yoktur.

O halde, İİK'nın 170/a-2. maddesi gereğince bu husus icra mahkemesince re'sen nazara alınarak takibin iptaline karar verilmesi gerekirken protesto keşide edilmediği gerekçesi ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsiz ise de iptal kararı sonucu itibari ile doğru olduğundan onanması gerekmektedir..."²

3. Y. 19. HD., T. 24.11.2010, E. 5753, K. 13198: "Davacı keşideci Semiz Kapsap Ltd. Şti. çekten dolayı borçlu olmadığını, ilk cironun lehtar tarafından yapılmadığını ileri sürmüş ve davanın reddi kararı, davacı vekilince temyiz edilmiştir.

Yetkili hamilden bahsedebilmek için ciro zincirinin sağlıklı, bir diğer ifade ile kopmamış olması ve birbirini takip eden imzalarla senedi elinde bulunduran kişiye ulaşmış olması gerekir.

Somut olayda, çek dava dışı İ. Şekersoy lehine keşide edildiğine göre, çekin tedavül edebilmesi için ilk cirosunun bu kişi tarafından yapılması gerekirken, K. Kalkan adlı kişi tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, mahkemece hamilin "yetkili hamil" olmadığı kabulü ile davanın kabulüne karar verilmek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş ve kararın davacı vekili yararına bozulması gerekmektedir."³

Belirtmek gerekir ki; yukarıdaki karara konu olan çekte "ilk ciro" lehtara ait olmamakla birlikte, sonraki ciro lehtar tarafından yapılmıştır ve davalı, bu suretle hamil konumundadır⁴.

² Bilgen, s. 270.

Y. 12. HD., T. 21.04.2009, 2009/613, 2009/8628 (Bilgen, s. 274-275).

Y. 12. HD., T. 24.4.2007, E. 5520, K. 7993 (yuk. dn.1).

Y. 12. HD., T. 29.2.1988, E. 87/13827. K. 87/13867 (İpekçi, s. 2352).

Y. 12. HD., T. 14.7.1993, E. 8667, K. 12832 (Uyar, İİK. C. IV-1997, s. 5196).

Y. 12. HD., T. 19.2.1991, E. 782, K. 2039 (Uyar, İİK. C. IV-1997, s. 5196).

Y. 11. HD., T. 07.05.1986, 2173/3224 (Kaçak, s. 267).

³ Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 361.

⁴ Bkz. Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 361 dn.356.

Aşağıdaki kararda da durumun böyle olduğunu düşünüyoruz. Karş. Reisoğlu, s. 165 dn.361 ve ilgili metin.

Y. 12. HD., T. 01.04.1997, E. 1997/3554, K. 1997/4010: "Takip dayanağı çeklerde lehtar As-Ün Tekstil San. İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.'dir. Çek arkasındaki ilk ciro ise E. Aslan ismindeki bir kişiye aittir. Bu kişinin cirosu ile senedin lehtara verildiği görülmektedir. Bu durumda ciro zinciri kopuk olup, takip yapan alacaklı yetkili hamil değildir..." (Yasa HD., C. XVI, S.185/5, Mayıs/1997, s. 567-568; İpekçi, s. 2355-2356, 2835).

4. **Y. 12. HD., T. 13.6.2005, E. 8578, K. 12726:** “Alacaklı A. Bilici vekili tarafından, borçlu M. Uçar hakkında...kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibe geçilmiş...ve ödeme emrinin adı geçene...tebliğ edildiği anlaşılmıştır...

...

Somut olayda, dayanak senedin lehtarını M. Dursun olup, ilk ciro adı geçene ait değildir. Senedi ilk defa ciro eden M. Uçar'a lehtar tarafından yapılmış bir ciro olmadığı için, M. Uçar'ın cirosu ile senedi eline geçiren A. Bilici'nin yetkili hamil olmadığı sonucuna varılmalıdır. **Ciro zinciri kopuktur...**⁵

II. UYGULAMADA TEMİNAT CİROSUNU DOĞURAN SEBEP

Temlik cirosunun temel işlevlerinden biri olan teminat işlevine göre, her bir ciroyla teminatın genişleyeceği düşünülür. Şüphesiz ki bu niceliğin aynı zamanda nitelikle de desteklenmesi gerekmektedir. Bu sebeple senedi belli bir hukuki ilişki kapsamında devreden kimselerin teminatı bazen yeterli gelmemekte; üçüncü kişilerin de bir şekilde senetten doğan alacağı temin etmesi istenmektedir. Söz konusu üçüncü kişilerin senetten doğan alacağı garanti etmek amacıyla kullandıkları belli başlı üç yöntem bulunmaktadır. Bunlar; aval, ciro zincirine sokma ve teminat (garanti) cirosudur.

⁵ **Eriş** (Kıymetli Evrak-2016, s. 364; TTK C. 3, s. 3719).

Y. 12. HD., T. 19.06.2003, E. 2003/12185, K. 2003/14588: “TTK'nın 690. maddesi göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanması gerekli aynı Kanununun 598. Maddesinde; “Bir poliçeyi elinde bulunduran kimse son ciro beyaz ciro olsa dahi kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı taktirde selahiyetli hamil sayılır. İcra takibe konu edilen 10.8.2001 tanzim tarihli senette lehtar H.D.'dür. Senet arkasında lehtar H.D.'e ait ciro imzası bulunmadığından takip alacaklısı yetkili hamil değildir. Bu hususun Mercie İİK'nın 170/a maddesi uyarınca resen nazara alınıp takibin iptaline karar verilmesi gerekir...” (LHD., Temmuz 2003, S.7, s. 1753-1754; **Moroğlu/Kendigelen**, s. 526).

Y. 19. HD., T. 06.10.2009, E. 2008/12249, K. 2009/8942 (YKD., C.36, Nisan 2010, S.4, s. 676-677; İBD, Temmuz-Ağustos 2013, C.87, S.2013/4, s. 464-465; **Bilgen**, s. 271; **Moroğlu/Kendigelen**, s. 526-527).

Y. 12. HD., T. 17.11.2000, 16418/17643 (**Kaçak**, s. 295).

Y. 12. HD. T. 29.04.1999, E. 4940/K. 5527 (**Eriş**, Çek Hukuku, s. 174; **Kendigelen**, s. 171 dn.75 ve ilgili metin).

Y. İİD., T. 3.2.1972, E. 876, K. 1096 (**TİK. 1972, C. I**, s. 242; **RKD.**, Yıl: 7, Haziran 1972, S.6, s. 264-265; **Moroğlu/Kendigelen**, s. 525).

Aşağıdaki kararlarda, lehtara ait olmayan “ilk ciro”dan sonra lehtarın cirosunun bulunup bulunmadığı anlaşılamamaktadır:

Y. 12. HD. (T. 25.4.2011, 27062/7612; T. 20.10.2005, 16213/20369; T. 16.9.2005, 13189/17359; T. 7.2.2005, 25457/1994): “İlk cironun lehtara ait olması gerekeceğini, aksi takdirde ciro silsilesinin kopmuş olacağını ve bu nedenle takip yapan kişinin yetkili hamil sayılmayacağını” (**Uyar/Uyar/Uyar**, s. 113 dn.124 ve ilgili metin).

Y. 12. HD., T. 20.06.2012, 3578/21451; Uyar/Uyar/Uyar, s. 812-813 dn.364 ve ilgili metin).

Y. 12. HD., T. 25.06.2007, 11034/12954 (**Uyar/Uyar/Uyar**, s. 908 dn.966 ve ilgili metin).

Y. 12. HD. T. 04.10.1999, 10691/11538; Y. 12. HD., T.16.9.1999, 8966/10316 (**Kaçak**, s. 297; **Günay**, s. 25; **Uyar/Uyar/Uyar**, s. 124 dn.208 ve ilgili metin).

Aval, senet nedeniyle sorumluluk altına girmiş kişiler lehine verilen bir tür özel kefalettir⁶. TTK m. 700 vd. hükümlerde düzenlenmiş olan aval kurumu, taşıdığı özellikler sebebiyle özel bir çalışmaya konu olabilecek niteliktedir. Bu sebeple biz, aval kurumuna konumuzu ilgilendirdiği kadarıyla değineceğiz.

Bilindiği gibi, aval, müstakbel hamilin (lehtar veya ciro edilen kişi), kambiyo senedinde imzası bulunanlara güvenmeyerek, senedi devralmak için güvendiği bir kişinin senedin ödenmesi konusunda teminatını istemesi üzerine, keşideci veya cirantalar tarafından güvenilir bir kişi veya kuruluşun senedin ödeneceği konusundaki teminatının sağlanmasına hizmet etmektedir. Bir diğer deyişle, senedin ödeneceğini temin eden, yani gerektiğinde senedi doğrudan ödeyeceğini belirten güvenilir kişinin imzasının, kambiyo senedinin ödenmesi konusundaki şüpheleri ortadan kaldırarak yaratacağı güven sonucunda, bu senetlerin dolaşım gücünü artırmak amacını karşılamaya yönelik olarak doğmuş olan bir kurumdur⁷.

Fakat, kural olarak teminat, ödeyeceği şüpheli olan kimselerden talep edilir. Bu nedenle senet üzerinde avalî ifade eden beyanların varlığı, bu senette imzası bulunan kişilere karşı olan bir güvensizliğe, onların iş hayatlarında pek de sağlam bir krediye sahip olmadıklarına bir karine oluşturarak senede olan güveni sarsar⁸.

Bu sebeple uygulamada, avalin sağladığı teminata gizli bir şekilde ulaşmanın yolları aranmıştır. Bu arayış sonucunda bulunan yöntem; aval yerine cironun kullanılması olmuştur⁹.

Cironun aval yerine teminat sağlama yöntemi olarak kullanılması anlamında ilk akla gelen ve uygulamada görülen, teminat verecek olan kişinin ciro zincirine dahil edilmesi¹⁰ ve böylece ciranta sıfatıyla sonraki hamillere karşı sorumluluk altına girmesidir (TTK m. 685). Böylece bir taraftan, senede güveni sağlayacak olan kişinin imzası avalist olarak değil de ciranta sıfatıyla senet üzerindeki yerini

⁶ Bahtiyar, s. 78.

⁷ Tuna, s. 140, 141; Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 790; Karayalçın, s. 220; Ertekin/Karataş, s. 487-488; Kınacıoğlu, s. 206; Poroy/Tekinalp, s. 207, 208; Bozer/Göle, s. 153; Şahenk/Bulut, s. 21; Oğuzoğlu, s. 16; Namık Zeki, s. 111; Doğanay, s. 1728; Akipek, s. 435, 437; Arslanlı, s. 96; Şimşek, s. 71.

⁸ Tuna, s. 141; Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 790; Akipek, s. 437; Karayalçın, s.220; Kınacıoğlu, s. 207; Arslanlı, s. 96; Poroy/Tekinalp, s.208; Doğanay, s. 1728-1729; İpeççi, s. 2338.

⁹ Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 791; Namık Zeki, s. 89; Karayalçın, s. 220; Poroy/Tekinalp, s. 192 no.269, s. 208 no.289, s. 224; Arslanlı, s. 96; Akipek, s. 437; Tuna, s. 141; Ertekin/Karataş, s. 488; Şimşek, s. 71; Bozer/Göle, s. 153; Doğanay, s. 1728, 1729; Alışkan, s. 306-307, 312-313.

¹⁰ Bkz. Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 602, s. 791; Kınacıoğlu, s. 148, 207; Namık Zeki, s. 89; Roberto/Trüeb, s. 651; Poroy/Tekinalp, s. 192 no.269, s. 208 no.289, s. 224; Arslanlı, s. 96; Tuna, s. 141; Karayalçın, s. 220; Doğanay, s. 1913; Şimşek, s. 71; Bozer/Göle, s. 153; Akipek, s. 437; Alışkan, s. 307-308.

alır ve bu durum senede güven konusunda duyulan gereksinimi karşılar; öte yandan da bu işlemin teminat amacıyla yapılmış olduğu dışarıdan anlaşılacağı için senette imzası bulunan diğer kişilerin ödeme gücü hakkında herhangi bir kuşkunun ortaya çıkarak senedin değerinin düşmesi engellenmiş olur¹¹.

Cironun aval yerine kullanılmasının ikinci yolunda, teminat verecek olan kişi, senedi ciroyla devralmış olmadığı hâlde senedin arkasını imzalar. Bu ciroyu bir önceki yöntemden ayıran, bu cironun temlik işlevinin bulunmaması ve ciro zincirinin dışında kalmasıdır.

İşte bu çalışmada, üçüncü bir kişinin, sorumluluğuna gidilmesi ve böylece değerini artırmak için kambiyo senedinin arka yüzünü imzalayarak yaptığı garanti (teminat) cirosu ele alınmaktadır.

III. ÜÇÜNCÜ BİR KİŞİ TARAFINDAN KAMBIYO SENEDİNİN ARKA YÜZÜNE TEMİNAT AMACIYLA ATILAN İMZAYLA YAPILAN GARANTİ CİROSUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER, DEĞERLENDİRMELER

Kambiyo senedinin mirasta olduğu gibi kambiyo ilişkisi dışındaki bir nedenle iktisabın da söz konusu olmadığı ve herhangi bir aval şerhi de eklenmeden, teminat amacıyla sadece imzanın senedin arkasına atılmış olduğu durumlarda, ciro zinciri dışında kalan imzanın niteliği doktrinde tartışılmalıdır.

1. İngiliz Hukukunda

Birleşik Krallık'ta kambiyo senetlerini düzenleyen 18.08.1882 tarihli Kambiyo Senetleri Yasası (*Bills of Exchange Act 1882*) esasen aval kurumuna yer vermemiş olsa da 56. maddesinde senedi imzalayan üçüncü kişilerin sorumluluğunu düzenlemiştir. Bu maddeye göre, düzenleyen ve kabul eden dışında olup da senedi imzalamış bulunan, aynı zamanda senet ilişkisine de yabancı olan kişiler, yetkili hamile karşı, bir ciranta gibi sorumlu olurlar¹².

Maddede belirtilen yönteme benzer şekilde, uygulamada da bazı kişilerin temlik amacı olmaksızın senedin arkasını imzaladıkları sıkça görülmektedir¹³. Aynı Türk hukukunda olduğu gibi bu kişiler senedin ödenmesini garanti etmeyi hedeflemektedirler. Avale benzese dahi aval olarak nitelendirilmemiş olan bu imzaların sahiplerine İngiliz hukukunda "ciranta benzeri (gibi)/yarı ciranta" (*ing. quasi-indorser*) denilmektedir¹⁴.

¹¹ Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 791; Arslanlı, s. 96-97; Kınacıoğlu, s. 207; Doğanay, s. 1913; Tuna, s. 141; Şimşek, s. 71; Bozer/Göle, s. 153; Alışkan, s. 308, 312-313.

¹² "Stranger signing bill liable as indorser" başlıklı madde şu şekildedir: "Where a person signs a bill other than as drawer or acceptor, he there by incurs the liabilities of an indorser to a holder in due course."

Ayrıca, Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 791; Karayalçın, s. 219-220.

¹³ Goode, s. 551.

¹⁴ Goode, s. 551.

Bununla birlikte, İngiliz hukukunda Türk hukukundakinden farklı olarak lehtar yetkili hamil (*holder in duecourse*) olarak kabul edilmediğinden; 56. maddede düzenlenen *quasi-indorser* pozisyonu ile lehtara herhangi bir güvence sağlanamamaktadır¹⁵. Bu aksaklığı çözmek isteyen uygulama ve doktrin, bizim garanti cirosu adını verdiğimiz benzer bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntemde teminat veren kişi *quasi-indorser* olmaktan çıkarılıp ciro ve geriye ciro yapmak suretiyle ciro silsilesine dâhil edilmekte ve normal bir ciranta olarak sorumlu tutulmaktadır. Hatta uygulamada teminat verecek olan kişinin poliçeyi imzalaması; poliçenin daha sonra lehtara temlik edilmesi ve lehtarın en üste imza atmak suretiyle bir ciro zinciri yaratması dahi geçerli kabul edilmektedir¹⁶. Konumuz açısından ilgi çekici olan, bu kabule engel olacağı düşünülen temel bazı ilkelerin aşılmış olmasıdır.

İngiliz hukukunca ortaya konulan yönteme engel olması beklenen ilk ilke temlike ilişkindir. Zira bilindiği üzere ciro ile devir işleminin bir unsuru da senet zilyetliğinin ciro edilene geçirilmesidir¹⁷. Ancak yukarıdaki yöntemde teminat veren üçüncü kişi senedi temlik almamakta, işlemin hiçbir noktasında senede zilyet konumuna geçmemektedir. **Goode**, İngiliz mahkemelerinin bu prosedürel ihtiyaçta titizlenmediklerini ve yöntemde fiziki olmasa bile kavramsal bir teslim kabul etmek suretiyle ciroyu geçerli addettiklerini ifade etmiştir¹⁸.

Yöntemi geçersiz kılması gereken ikinci bir husus ise, olayda geriye ciro yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Zira yine bilindiği üzere bir senedi geriye ciro ile devralan kişi, başvuru hakkını sadece kendinden öncekilere karşı haizdir¹⁹. Somut olayda ise ciro zincirinde sıra (1) lehtar - (2) teminat veren - (3) lehtar şeklinde iken, lehtarın teminat verene başvurmasına imkân tanınmıştır. Bu durum Türk hukukunda olduğu gibi, İngiliz hukukunda da yasaklanmış durumdadır (Bills of Exchange Act m. 37²⁰); ancak İngiliz mahkemeleri açık bir kapı bırakmayı yeğlemiş vaziyettedir. Buna göre, tarafların arasındaki ilişkinin gerçek doğası (yani teminat verenin cirosunun temlik amacı taşımadığı, teminat amacıyla yapıldığı) harici kanıtlarla ispatlanabilirse, bu durumda cironun geçerli olacağı ve teminat amacıyla ciro veren üçüncü kişiye başvurulabileceği kabul edilmiştir²¹.

¹⁵ **Goode**, s. 553.

¹⁶ **Goode**, s. 553.

¹⁷ **Bahtiyar**, s. 70.

¹⁸ **Goode**, s. 554.

¹⁹ **Bahtiyar**, s. 71.

²⁰ "Negotiation of bill to party already liable thereon" başlıklı madde şu şekildedir: "Where a bill is negotiated back to the drawer, or to a priorindorseror to the acceptor, such party may, subject to the provisions of this Act, re-issue and further negotiate the bill, but he is not entitled to force payment of the bill against any intervening party to whom he was previously liable."

²¹ **Goode**, s. 554. Hatta bir olayda İngiliz mahkemeleri, lehtar sonradan attığı imzayı yanlışlıkla teminat verenin imzasının (üstüne olması gerekirken) altına attığı hâlde ciro silsilesinin bozukluğuna aldırış etmemiş ve teminat veren kimselerin sorumluluğunu kabul etmiştir; bu karar için bkz. **Goode**, s. 555 dn. 150.

2. Kıta Avrupası ve Türk Hukukunda

Kıta Avrupası hukukundaki ve bu arada Türk hukukundaki bir görüş uyarınca; muhatap veya düzenleyen dışında bir kimse tarafından poliçenin ön yüzüne atılan imzanın aval şerhi sayılacağını öngören TTK m. 701/3 hükmü karşısında, sadece imza atarak aval verilebilmesi için bu imzanın senedin ön yüzüne konulmuş olması gerekmektedir. Senedin arkasına veya arka kısmın devamı sayılan alonj üzerine konan ve avale ilişkin herhangi bir şerhle ilişkilendirilmiş olmayan imzanın aval kabul edilmesi mümkün değildir. Senedin arkasına atılan imza ancak beyaz ciro hükmünde olabilir (TTK m. 683/no.2). Fakat, senedin arkasına veya arkanın devamı olan alonj üzerine atılan söz konusu imzanın bu nitelikte olabilmesi için ciro zincirine uygun olması, yani ciro zincirine göre yetkili hamil sayılan kişi (TTK. m. 686/no.1) tarafından yapılması gerekir. Şeklen yetkili olmayan kişi, maddi hukuk açısından da hak sahibi değilse, yaptığı cironun teminat işlevi yoktur. Şu halde; sorumluluk doğurmayan bu imzanın hiçbir değeri yoktur, hiç atılmamış sayılır²².

Yargıtay'ın kabulünün de bu yönde yerleştiği görülmektedir²³.

İsviçre Federal Mahkemesi, 02.06.1964 tarihli kararında, özetle, kambiyo alacaklısı olmayan kişinin senedin arkasına attığı imzanın ona ciranta konumu kazandırmayacağı, aynı şekilde bu imzanın aval olarak da kabul edilemeyeceği görüşünü benimsemiştir²⁴.

Mezkûr kararda, Alman Federal Mahkemesi'nin garanti cirosunu kabul eden kararları da eleştirilmiş ve teminat fonksiyonunun temlik fonksiyonundan ayrılmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir²⁵. Bu hukuk sisteminde kambiyo alacaklısı olmayan kimselerin senedi ciro etmelerine kambiyo hukuku anlamında hiçbir sonuç bağlanmamıştır²⁶.

²² Arslanlı, s. 100; Poroy/Tekinalp, s. 197 no.273, s. 210; Günay, s. 125, 127; ayrıca Carry (Çev. Sengir), s. 304, 306. Bu görüş ve bu görüşte olanlar hakkında bilgi için ayrıca bkz. Öztan (Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 462 ve orada dn.67; Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 603-604 ve orada dn.263); Alışkan, s. 309-310, 312; Akipek, s. 448 dn.32; Demirkapı, s. 70 ve aynı sayfada dn. 272; Hueck/Canaris, s. 85; İpekçi, s. 2337; Aydın, s. 196-197. İmregün, s. 80 dn. 122'ye de bkz.

Yine, ciro zincirinin bozulduğu yerde görülen imzanın ciro sayılamayacağı görüşünde, Sengir, s. 12.

²³ Bkz. yuk. dn.1-dn.5'te ve ilgili metinlerde yer alan kararlar.

Ayrıca, Y. 12. HD., T. 4.4.2007, E. 4558/K. 6519 [Eriş (TTK. C.4, s. 4211; Kıymetli Evrak-2016, s. 1087)]; Y. 11. HD., T. 29.4.1981, E. 1747, K. 2062 (Gürbüz, s. 830; Alışkan, s. 318 dn. 222 ve ilgili metin; Anlar, s. 41).

Demirkapı, s. 72, 73.

²⁴ BGE 90 II 121 (Kaynak: Swisslex). Ayrıca Karayalçın, s. 224 dn.19'a da bkz.

²⁵ BGE 90 II 121, s. 128.

²⁶ BGE 90 II 121, s. 126.

Oysa, kambiyo senetleri üzere imza süs olsun diye atılmaz. Bu imzalara mümkün olduğu sürece sonuç bağlamak gerekir ve ele aldığımız mesele açısından, Kanundaki düzenleme içinde buna yer bulmak mümkündür²⁷.

Kıta Avrupası hukuk sisteminde öne sürülen diğer bir görüş uyarınca; arka yüzdeki, ciro zinciri dışında kalan, dolayısıyla ciro diye nitelendirilemeyen ve yanında herhangi bir beyan bulunmayan yalın imzanın aval olarak kabul edilmesi gerekir^{28, 29}. Buna göre; avalın, “aval içindir” veya bununla eş anlamlı başka bir ibareyle ifade edileceğinin öngörülmesinden (TTK. m. 701/no.2) ve poliçenin ön yüzüne atılan yalın imzanın aval şerhi sayılmasından (TTK. m. 701/no.3), arka kısma atılan, ciro zinciri dışındaki yalın imzanın aval sayılamayacağı sonucu çıkarılmaz³⁰. Keza, beyaz cironun poliçenin arkasına yapılabileceğini öngören TTK. m. 683/no.2 hükmünde de arka kısımdaki her yalın imza mutlaka beyaz ciro sayılmış değildir³¹. Aval için atıldığı herkesçe teslim edilecek bu imzanın, sırf formül eksikliği sebebiyle herhangi bir değerinin olmayacağını düşünmek, kabulü ve izahı mümkün olmayan bir şekilperestliktir³². O halde; senet arkasına konulan ciro zinciri dışındaki yalın imzayı, yapılmaya çalışılana yahut atılma amacına uygun biçimde aval diye nitelendirmek daha isabetli olduğu³³ ve bu nitelendirme, ilgili hükümlerle (TTK. m. 701/no.3 ve TTK. m. 683/no.2) çelişmediği gibi, öte yandan, bu kabul durumunda başvuru hakkı TTK. m. 701, m. 702 ve m. 726 hükümlerine dayanacağından, bu imzanın ciro sayılması üzerine, bu husus bakımından ortaya çıkan sorun³⁴ da artık gündeme gelmez³⁵. Fakat, eşin rızası meselesi (TBK. m. 584 ve m. 603) gündeme gelebilir.

²⁷ Bu görüşe yönelik eleştiriler hakkında ayrıca bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 462; **Alışkan**, s. 310.

²⁸ **Kendigelien**, s. 170-171 ve orada dn.72; **Aydın**, s. 199-202; bu görüş ve bu görüşte olanlar hakkında bilgi için de bkz. **Öztan** (Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 463-464; Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 806-807); **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 303, 304; **Akipek**, s. 448; **Demirkapı**, s. 70-71 ve orada dn.273; **Arslanlı**, s. 100; **Alışkan**, s. 310-311; **Aydın**, s. 197; **İpekçi**, s. 2338.

²⁹ Bu görüşe özellikle Fransız hukukunda rastlanılmaktadır. Zira, senet üzerindeki imzalara mümkün olan en yüksek oranda geçerlilik tanımayı hedefleyen bu hukuk öğretisinde eğilim, imzaları aval olarak nitelemek şeklinde olmuştur. Buna göre; imza senedin arkasında yer alıyor, ancak başkaca herhangi bir ibare içermiyorsa imzanın ne anlama geldiğini ortaya koyacak olan, esasa ilişkin incelemeyi yapacak olan mahkemedir (**Issa-Sayegh**, s. 19, no. 38). Eğer ki bu şekildeki imzayı ciro zincirinin bir parçası olarak açıklamaya imkân yoksa ilk derece mahkemesi mezkûr imzanın aval için atıldığını kabul edecektir (**Issa-Sayegh**, s. 16, no. 31).

³⁰ Bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 463-464; **Aydın**, s. 197, 201; ayrıca, bilgi için **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 303; **Alışkan**, s. 311.

³¹ Bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 463; **İpekçi**, s. 2338; **Aydın**, s. 201. Bu yöndeki bilgi için, **Alışkan**, s. 310-311'e de bkz..

³² Bkz. **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 303'te yer alan bilgi.

³³ **Kendigelien**, s. 170; ayrıca, **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 464; **İpekçi**, s. 2338.

³⁴ Bkz. aşa. III/3 ve dn.74.

³⁵ **Kendigelien**, s. 169-170; ayrıca, **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 464; **İpekçi**, s. 2338. Bilgi için, **Alışkan**, s. 311'e de bkz.

Y. 11. HD.'nin 14.11.1986 tarihli (E. 5515, K. 5965) kararındaki kabulünün de bu doğrultuda olduğu görülmektedir: “TTK’nın 613’üncü maddesinde avalin şekli açıklanmış ve aynen (aval şerhi, poliçe veya alonj üzerine yazılır. Aval “aval içindir” tabiri ile veya buna muadil diğer herhangi bir ibare ile ifade ve aval veren kimse tarafından imza edilir. Muhatap ve keşidecinin imzaları müstesna olmak üzere poliçenin yüzüne konan her imza aval şerhi sayılır. Kimin için verildiği aval şerhinde açıklanmak lâzımdır. Açıklanmadığı takdirde aval, keşideci için keşideci için verilmiş sayılır) ifadesi kullanılmıştır. Maddenin ilk cümlesinde, aval şerhinin poliçe veya alonj (üzerine) yazılacağı belirtilmiştir. Bu cümlede poliçenin (ön yüzünden) bahsedilmemiştir. Maddenin ikinci cümlesinde ise poliçenin yüzüne konan her imzanın aval şerhi sayılacağı ifade olunmuştur. Bu ifade, poliçe yüzüne konulan her imzanın aval sayılacağını göstermekte ise de, poliçe arkasına konulan imzanın aval sayılmayacağı şeklinde bir mana taşımamaktadır. Ancak, kaideten aval şerhinde (aval içindir) veya buna muadil bir ibare yazılmak gerekmekte olup, senedin ön yüzüne imza konulduğundan bu şerhi yazmak mecburiyetini kaldırmaktadır. Şu halde, senedin arka yüzüne (aval içindir) veya buna benzer bir şerh yazılmak suretiyle imza atılması halinde, bu imzanın aval sayılmasını engelleyen açık bir hüküm mevcut değildir. Poliçenin ön yüzünde müsait bir yer bulunmadığı takdirde, poliçeye kâğıt eklemek (alonj) yerine poliçe arkasına aval maksadı ile imza atmanın daha pratik bir yol olduğu açıktır.

Olayda, bono arkasına fakat aval şerhi yazılmaksızın atılan imzanın ne ifade edeceği ve imza sahibi yönünden ne gibi bir sorumluluk getirebileceği kambiyo hukuku yönünden ayrıca incelenmelidir. Bono arkasında bulunan ve lehtar ile hamil dışındaki kimselere ait olan imzaların tamamen hükümsüz sayılması mümkün değildir. Bu imzaya bir değer izafe olunması gerekir. Bu imza ciro silsilesi içinde bulunuyorsa, imza sahibi ciranta sıfatı ile sorumluluk yüklenmiş olur. Bu imza ciro silsilesi içinde değilse müstakil ve tek bir imza durumunda ise, o takdirde imzanın aval ve kefalet maksadı ile TTK. nun 613/son madde hükmüne göre keşidecinin borcu için verildiğinin kabulü iktiza eder...”³⁶

Fransa’da Ticaret Dairesi, 03.01.1989 tarihli bir kararında³⁷, muhatap şirketin yetkilisinin senet üzerindeki imzasının ya temsilen ya da teminat amacıyla atılmış olabileceğini; senedin ön yüzünde zaten temsilen atılmış imza bulunduğu için senedin arkasındaki imzanın aval dışında bir anlam taşıyamayacağını ifade ederek, şekli şartları tam olarak sağlamasa dahi bu imzanın aval niteliği taşıdığını kabul etmiştir.

³⁶ Eriş, TTK C. 2, s. 374-375; Alişkan, s. 318 dn. 223; Demirkapı, s. 71-72 dn. 276; Çevik, s. 600; Kaçak, s. 400; Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 806-807 dn.107, s. 807 dn.108.

³⁷ Cour de Cassation, Chambre Commerciale, no. 87-13.199 (Kaynak: Légifrance).

İtalyan Temyiz Mahkemesi de daha sonradan görüşünü değiştirmekle birlikte, eskiden (1935'te) verdiği bir kararda, senet arkasına atılan tek bir imzanın aval sayılıp sayılmayacağına dair değerlendirmeyi, somut olaya göre hakimin serbest takdirine bırakmıştır³⁸.

Bu arada, Cenevre Konferansı'nda da bu konunun tartışıldığını belirtelim. İtalyan ve Fransız delegeleri, Ortak Kanun m. 31/f.3'ün, senet arkasına atılan ciro zinciri dışındaki yalın (tek) imzayı da kapsayacak şekilde değiştirilmesini veya bunun da aval olarak kabul edilmesi gerektiğinin raporda belirtilmesini teklif etmişti³⁹.

Hemen belirtelim ki; muhatap ve düzenleyeninkiler dışında poliçenin (ön) yüzüne atılan her imzanın aval sayılacağını öngören TTK. m. 701/no.3, avalin şekline ilişkin TTK. m. 701/no.2 ve beyaz cironun poliçenin arkasına veya alonj üzerine yazılması gerektiği ile bu tür cironun cirantanın sadece imzasından ibaret olabileceğini öngören TTK. m. 683/no.2 hükümleri hep birlikte değerlendirildiğinde; poliçenin arkasına atılan ve hiçbir kayıt içermeyen ciro zinciri dışındaki yalın imzanın aval sayılması mümkün değildir⁴⁰. TTK. m. 701/no.2, avalin "aval içindir" veya bununla eş anlamlı başka bir ibareyle ifade edileceğini düzenlerken, özellikle poliçenin arkasına verilecek olan avalı düşünmüş ve bunun şartlarına işaret etmiştir. Çünkü; bir sonraki hüküm (TTK. m. 701/no.3), muhatap ve düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, ön yüze atılan her imzanın aval şerhi sayılacağını, bir diğer deyişle yalın imza atarak aval vermenin, ancak poliçenin ön yüzüne imza koymakla söz konusu olabileceğini öngörmüştür. Poliçenin arka yüzündeki veya bu kısmın devamı sayılan alonj üzerindeki herhangi bir beyanı içermeyen imza ise, ancak beyaz ciro olabilir (TTK. m. 683/no.2)⁴¹. Ni-

³⁸ **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 303, 305.

³⁹ Fakat, diğer bir kısım delege; Ortak Kanun m. 31/f.2'de, avalin, avale ilişkin bir ibare ve aval verenin imzasından oluşacak biçimde senede yazılarak verilebileceği öngörülmekle senedin arkasına verilecek avale ilişkin şeklin, gerektiği üzere, şüpheye yer kalmayacak biçimde açıkça, basitçe düzenlendiğini ve m. 31/f.3'te ise, (keşideci ve muhatap hariç) tek imzanın, ancak ön yüze atıldığında aval anlamına gelebileceğinin kabul edildiğini belirtmişler, bu sebeplerle söz konusu öneriye karşı çıkarak, metnin olduğu gibi kalmasını sağlamışlardır ve rapora açıklama yazılmasına engel olmuşlardır [bkz. **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 303-304; **Öztaş**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 605 dn.267].

⁴⁰ **Öztaş** (Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 604-605, 806-807; Kıymetli Evrak Hukuku-Ders Kitabı, s. 173); **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 305-306; **Baumbach/Hefermehl**, Art 15 Rn. 5, s. 190; **Tuna**, s. 141; **Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)**, s. 167, 170-171; **Karayalçın**, s. 224; **Poroy/Tekinalp**, s. 210; **Öğütçü/Altın**, s. 161-162; **Kınacıoğlu**, s. 209; **Alışkan**, s. 314; **Demirkapı**, s. 72; **Doğanay**, s. 1916. **Can/Güner**, s. 150'ye de bkz.

İtalyan Temyiz Mahkemesi'nin bu yöndeki bir (1945 tarihli) kararı için de bkz. **Carry** (Çev. **Sengir**), s. 303, 305.

⁴¹ **Öztaş** (Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 604, 806-807; Kıymetli Evrak Hukuku-Ders Kitabı, s. 173); **Baumbach/Hefermehl**, Art 15 Rn. 5 (s. 190), Art. 16 Rn. 3 (s. 194-195), Art. 16 Rn. 4 (s. 196), Art. 31 Rn. 7 (s. 305); **Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)**, s. 167, 170-171; **Doğanay**, s. 1916; **Demirkapı**, s. 72; **Kınacıoğlu**, s. 209; **Alışkan**, s. 314 ve yuk. dn.34, dn.35; **Bilgili/Demirkapı**, s. 795. **Can/Güner**, s. 150'ye ve bu nitelendirmeye ilişkin bilgi bağlamında, **Kendigelen**, s. 170'e; **Sengir**, s. 11-12'ye; **Aydın**, s. 197, 201'e de bkz.

tekim, hamiline yazılı bir çekin arka yüzüne konulan imzanın, aval değil; (sadece teminat işlevi olan bir) ciro sayıldığı (TTK. m. 791, m. 818/m. 683/no.2, m. 701) da belirtelim⁴².

11. HD.'nin 14.11.1986 tarihli (E. 5515, K. 5965) yukarıdaki kararı bir yana, Yargıtay'ın da bu yönde kararlar verdiği görülmektedir. Örneğin, Y. İİD., T. 13.11.1967, E. 9790, K. 9977: "Takibe mesnet yapılan...bonolar M.G. tarafından (A. Pancar Ekicileri Kooperatifi) lehine keşide edilmiş ve hamil tarafından kambiyo senetlerine mahsus yolla takibe konulmuştur. Ali G. ve Ergünün imzaları senetlerin yüzünde değil arkasında, cirantalara mahsus yerde olup hiçbir meşruhat taşımadıklarından açık ciro niteliğindedir. Fakat, pancar ekicileri kooperatifinden sonra geldikleri için kooperatifin kendilerini bu sıfatla takip edebilmesine kanunen imkân yoktur. İmzalar senetlerin yüzüne atılmadıklarından TTK'nın 613'üncü maddesi uyarınca aval verme niteliğinde kabul olunamaz."^{43 44}

⁴² Alman hukuku için aynı yönde Hueck/Canaris, s. 86.

Karş. Aydın, s. 200.

⁴³ RKD. 1968, S.1-2, s. 8-9; Domanıç/Çamoğlu, s. 430; Öğütçü/Altın, s. 166; Moroğlu/Kendigelen, s. 549; Çevik, s. 584, 599-600; Poroy/Tekinalp, s. 210 dn. 164; Alışkan, s. 317 dn. 221; Kaçak, s. 397; Deryal, s. 469 dn.2.

Y. TD., T. 16.12.1968, E. 1967/2617, K. 1968/6824: "...Bononun arkasına üçüncü bir şahıs tarafından atılan imza "beyaz ciro" mahiyetinde..."dir (Öğütçü/Altın, s. 166; Doğanay, s. 1914 dn.19; Alışkan, s. 317 dn.221).

Y. 12. HD., T. 8.3.1988, E. 1987/4286, K. 2696 (Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 806-807 dn.108 ve ilgili metin).

Y. 19. HD., T. 22.05.2014, E. 4759, K. 9665 (aşa. dn.70).

Y. 12. HD., T. 24.5.1983, E. 1983/2449, K. 1983/4105: "Aval şerhi aval içindir tabiri ile buna muadil diğer herhangi bir deyimle...ifade ve aval veren tarafından imza olunur. Bu şerh senedin ve alonjun yüzüne konabileceği gibi arkasına da yazılabilir. Ancak, böyle bir meşruhat taşımaksızın konulan imzalardan senet arkasındakiler ciroyu senet yüzündeki keşideci ve muhataba veya lehtara ait olanlardan gayri imzalar aval vermeyi tazammun eder..." (YKD., C.9, Kasım 1983, S.11, s. 1652-1653; İpekçi, s. 2348-2349; Demirkapı, s. 71 dn.275). Aynı doğrultuda; Y. 12. HD., T. 20.11.1986, E. 2209, K. 12653 (Uyar, İİK. C. IV-1997, s. 5717); Y. 12. HD., 29.7.1986, E. 1985/14167, K. 848 (Uyar, İİK. C. IV-1997, s. 5718).

Y. 12. HD., T. 13.7.1994, E. 1994/9520, K. 1994/9720 (Kazancı İBB.; Doğanay, s. 1911 dn.11; Moroğlu/Kendigelen, s. 549).

Y. 12. HD., T. 15.03.1995, E. 3673, K. 3590 (Kaçak, s. 398; Demirkapı, s. 72 dn.276).

⁴⁴ Bu defa, yalın imzadan ibaret avalın, sadece kambiyo senedinin ön yüzünde mümkün olduğu yönünde; Y. 12. HD., T. 24.11.2009, E. 15234, K. 23565 (Eriş, Kıymetli Evrak Hukuku-2014, s. 286); Y. 12. HD., T. 16.10.2008, E. 13618, K. 17551 (YKD., 2009, C.35, S.4, s. 697-698; Kazancı İBB.; Moroğlu/Kendigelen, s. 550; Eriş, Kıymetli Evrak Hukuku-2016, s. 439).

Y. 11. HD., T. 31.05.1991, E. 3796, K. 3594: "...bu imzalar çekin ön yüzünde yer almadığına ve arka yüzdeki imzaların da aval sıfatıyla atıldığına ilişkin herhangi bir kayıt bulunmadığına göre..." (Demirkapı, s. 71 dn. 275).

Y. HGK., T. 22.10.1975, E. 1973/T-1002, K. 1109 (Çevik, s. 600; Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 806 dn.107).

Kambiyo senedinin arka yüzündeki yalın imzanın "aval" sayılmayacağı bakımından diğer Yargıtay kararları için yuk. dn.2 ve ilgili metne bkz.

Bize göre de bir kambiyo senedinin arka yüzüne üçüncü bir kişi tarafından atılan (yalın) imza aval sayılamaz; beyaz cirodur⁴⁵. Ne şeklen ne de maddi hukuk açısından hak sahibi olan bir kimseye ait bu imza, onu sorumluluk altına sokar. Gerçekten de Kanun, sorumluluğun doğmasını, cironun, mutlaka şeklen veya maddi hukuk açısından hak sahibi olan bir kimse tarafından yapılması şartına bağlamış değildir. İmza sahibini sorumlu tutabilmek için, senetteki hakların, mutlaka ve en azından görünürde devrinin neden gerektiği izah edilemez. Şeklen hak sahibi olarak teşhis edilme (Legitimation), işlevi gereği, iyi niyetle iktisap edeni ve ödemede bulunan borçluyu korunmaya hizmet eder (TTK. m. 686/no.2, m. 710/no.3). Bunu, sorumluluğun da bir şartı haline getirmeye gerek yoktur. Bundan böyle, hukuki işlem yapma iradesini beyan eden kişi, şeklen ya da maddi hukuk itibarıyla hak sahibi olmasa dahi cironun gibi sorumluluk altına girebilir. Bu ciro (kambiyo senedinin arka yüzüne üçüncü bir kişinin attığı imza), sadece sorumluluğa yol açar; devir bakımından herhangi bir etkisi yoktur⁴⁶.

Garanti (=teminat) cirosu dediğimiz söz konusu ciro; güven sağlayarak kambiyo senedinin tedavül gücünü artırır⁴⁷. Temlik ve teşhis işlevi olmayan bu imza, ciro zincirinin düzgünlüğünü bozamaz. Örneğin, lehtarın cirosundan önceki garanti cirosunu lehtarın, düzenleyenin aynı zamanda lehtar olduğu poliçede düzenleyen-lehtarın yaptığı cironun takip etmesi gibi, sonraki cironun hak sahibi tarafından yapılmış olması halinde, ciro zinciri düzgündür⁴⁸.

TTK. m. 701/no.2, no.3 ve TTK. m. 683/no.2 hükümleri, biraz da zorlanıp muhtelif şekillerde yorumlanarak, kambiyo senedinin arka yüzüne atılan ciro zinciri dışındaki yalın imzanın aval niteliğinde sayılabileceği savunulabilir. Fakat, Kanundaki sistem uyarınca açık olan esas; bu yalın imzanın kambiyo senedinin ön yüzüne atılması halinde aval, arka kısmına atılması halinde ise (beyaz) ciro niteliğinde olduğudur. Ödemede bulunan söz konusu imza sahibi garanti cirantasının, Kanunda doğrudan dayanak bulunmadığından başvuru hakkına sahip olacağına kabul edilmemesi durumunda da sonuç aynıdır. Diğer bir deyişle, garanti cirantasının başvuru hakkına sahip olamayacağı sebebiyle onu avalist sayamayız.

⁴⁵ Bu arada, "Milletlerarası Poliçe ve Bonoya İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"nde de muhatabınki hariç poliçe veya bono arkasına (herhangi bir kayıt içermeksizin) atılan yalın imzanın beyaz ciro sayıldığını (m. 14/no.3) belirtelim. Bu itibarla kabul ettiğimiz görüş, bu sözleşme bakımından da geçerli sayılabilir. Aynı yönde, **Demirkapı**, s. 71 dn.274.

⁴⁶ Bu görüşte; **Baumbach/Hefermehl**, Art 15 Rn. 5 (s. 190), Art.16 Rn. 3 (s. 195), Art. 16 Rn. 4 (s. 196-197); **Bülow**, Art. 11 Rn. 12 (s. 82), Art. 15 Rn. 9 (s. 109); **Hueck/Canaris**, s. 86, 89; **Öztaş**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 604 ve orada dn. 263, s. 806-807; **Alışkan**, s. 311-312, 314 vd.; **Demirkapı**, s. 71 ve orada dn.274, s. 72-73 ve orada dn.278; **Pulaşlı**, s. 181; **Tuna**, s. 141.

⁴⁷ Ayrıca bkz. **Gursky**, s. 72.

⁴⁸ Ayrıca, **Baumbach/Hefermehl**, Art 16 Rn. 3 (s. 194); **Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)**, s. 168 no.622.

Bu kabul, kambiyo senedinin arkasındaki ciro zinciri dışına yalın imza atan kimsenin iradesine de uygundur. Çünkü, kambiyo senedinin ön yüzüne değil de kural olarak cironun yapıldığı arka yüzüne bu imzayı koyan kişi, aval suretiyle değil; ciro yoluyla sorumluluk altına girmek istemiştir. Tıpkı; esasen aynı durumda olan ve fakat, şeklen hak sahibi görünecek biçimde ciro zincirine dahil edilen garanti cirantası gibi.

Alman Federal Mahkemesi de düzenleyenin kendisini lehtar gösterdiği poliçenin arka yüzündeki ilk sırada imzası yer alan üçüncü kişinin sorumlu olacağını kabul etmektedir. Dava konusu olayda, üçüncü kişinin bu imzasından sonra düzenleyen-lehtarın bir başkasına yaptığı ciro mevcuttur. Federal Mahkeme'ye göre; üçüncü kişi, poliçe arkasına, düzenleyen-lehtarın cirosundan önce (ilk sırada) imza atmak suretiyle poliçenin tedavül gücünü artırmak istemiştir ve bunun yapılması mümkündür. Poliçeden dolayı hak sahibi olmayan kişinin attığı bu imzanın temlik işlevi bulunmaz; fakat sahibini, kambiyo senetleri hukuku bağlamında sorumluluk altına sokar⁴⁹.

3. Garanti Cirantasının Başvuru Hakkı

Garanti cirosunun niteliği kadar, bu ciroyu imzalayan kişinin başvuru hakkına sahip olup olmadığı da tartışmalıdır⁵⁰.

Nitekim, kambiyo senedi arkasındaki ciro zinciri dışında kalan imzayı aval olarak niteleyenler, bu imzanın teminat fonksiyonu olan fakat temlik fonksiyonu olmayan bir ciro olduğunu savunan görüşü; ciro zinciri dışında kalan bu imzanın sahibine herhangi bir başvuru hakkı vermeyeceğini, böyle bir sonucun ise kanunun teminat sorumluluğu ile bu sorumluluğun sahibine tanınan başvuru olanağı arasında sıkı bir bağ kuran prensibine aykırı olacağını ileri sürerek eleştirmiştir⁵¹. Oysa, bu yalın imzayı aval sayan görüş kabul edildiğinde, ödemede bulunan söz konusu imza sahibi, TTK. m. 702 uyarınca başvuru hakkına sahip olur.

Hemen belirtmek gerekir ki; ciro zincirine dahil edilip de şeklen hak sahibi görünen garanti cirantasının ödemede bulunması durumunda, kendisinden öncekilere başvurabileceği, bugün genellikle kabul edilmektedir⁵². Bunu kabul etmeyenlerin gerekçesi; bu garanti cirantasına, daha önce hiçbir kimseden kambiyo senediyle ilgili bir hakkın devredilmemiş, diğer bir anlatımla, gerçekte hiçbir senet borçlusunun kendisine kambiyo senedini devrederek sorumluluk altına girmemiş

⁴⁹ BGH, 10.04.1954, II ZR 314/53; aynı yönde, BGH, 04.02.2003, XI ZR 117/02; BGH, 13.06.1977, II ZR 142/75 (Kaynak: Jurion). Ayrıca bkz. aşa. dn.67, dn.75.

⁵⁰ Ayrıca, Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 168 (no.623); Gursky, s. 72; Baumbach/Hefermehl, Art. 15 Rn. 5 (s. 190); Hueck/Canaris, s. 108-109; Bülow, Art. 15 Rn. 11 vd. (s. 109 vd.), Art. 47 Rn. 14 (s. 282), SchG Art. 18 Rn. 2 (s. 463); Alışkan, s. 318.

⁵¹ Kendigelen, s. 169-170; bilgi için de Alışkan, s. 311, 318-319.

⁵² Bkz. Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 605; Kinacıoğlu, s. 149; Poroy/Tekinalp, s. 224; Bülow, s. Art. 15 Rn. 12, s. 109.

olmasıdır⁵³. Oysa, TTK m. 724/no.3 ve TTK m. 726'ya göre, poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş olup da poliçeyi ödeyen herkes, kendisinden önce gelen borçlulara başvuru hakkına sahip olur. Diğer taraftan unutmamak gerekir ki; TTK. m. 702/no.3 ve TTK. m. 742/no.1 hükümlerinin de doğruladığı üzere, bir poliçe borçlusunun başvuru hakkına sahip olabilmesi için daha önceden poliçeden doğan haklara sahip olması şart değildir⁵⁴. Keza, garanti cirosuna teminat işlevi tanımak ve böylece garanti cirantasını başvuru borçlusu kabul ederek bedeli ödemekle yükümlü tutmak; fakat, başvuru hakkından yoksun bırakmak haklı görülmez⁵⁵. Diğer bir anlatımla, garanti cirantasından önce senette imzası bulunan kişilerin önadam olarak kabul edilmesi pekâlâ mümkündür⁵⁶. Bu sebeplerle ciro zincirine sokulmakla şeklen hak sahibi görünen garanti cirantası, ödemede bulunduktan sonra poliçe borçlularına (kendinden önceki cirantalar, düzenleyen, kabul eden muhatap ve bunlar lehine aval verenlere) karşı başvuru hakkına sahiptir.

Almanya'da, şeklen yetkili görünmeyen ve maddi hukuk açısından da hak sahibi olmayan kişiyi poliçe arkasına koyduğu imzadan dolayı sorumlu tutan Federal Mahkeme, bu defa, poliçe haklarını kimseden devralmadığı sebebiyle bu kişinin, kendilerine karşı başvuru hakkını kullanabileceği önce gelenleri bulunmadığını kabul etmektedir⁵⁷. Alman ve Türk hukuk öğretisinde de bu görüşte olanlar, yani sadece garanti işlevi bulunan ve senet bedelini ödeyen cirantaya başvuru hakkı sağlamayan böyle bir beyaz ciroyu kabul edenler vardır⁵⁸.

Ciro zincirine dahil edilip de şeklen hak sahibi görünen garanti cirantası bakımından yukarıda belirttiğimiz üzere, burada da ne şeklen ne de maddi hukuk itibarıyla hak sahibi olan bir kişinin senedin arkasına koyduğu yalın imzanın garanti işlevinin varlığını kabul etmek ve böylece bu kişiyi sorumlu tutmak; fakat, hamile ödemede bulunduktan sonra, önce gelenleri bulunmadığından bahisle ona başvuru hakkı tanımamak haksızlık olur. Doğal ve uygun olan, sorumluluğu kabul edilen bu ciro zincirinin dışındaki imzanın sahibi cirantanın, şartları oluştuğunda başvuru hakkını kullanabilmesidir. Kanunun, poliçeden doğan haklara daha önceden sahip olmayan kişilere de başvuru hakkı tanıdığı görülmektedir. Gerçekten, poliçeden doğan haklara daha önceden sahip olmadığı halde, poliçe bedeli

⁵³ Bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 605; **Poroy/Tekinalp**, s. 224; **Kendigelen**, s. 170. **Zöllner**'in gerekçesi, garanti cirantasının imzasını, sadece sorumlu olmak için atmış bulunduğu gerçeğidir (bkz. **Poroy/Tekinalp**, s. 224 dn.190).

⁵⁴ **Kınacıoğlu**, s. 149; **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 605-606; **Hueck/Canaris**, s. 86; **Anlar**, s. 41-42.

⁵⁵ **Poroy/Tekinalp**, s. 224; **Baumbach/Hefermehl**, Art. 15 Rn. 6, s. 191.

⁵⁶ Aynı yönde, **Hueck/Canaris**, s. 86.

⁵⁷ **BGH**, 10.04.1954, II ZR 314/53. Bu hususta bilgi için de bkz. **Öztan**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 606 dn.274; **Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)**, s. 168 (no.623); **Aydın**, s. 197.

⁵⁸ **Bülöw**, Art. 11 Rn. 12 (s. 82), Art. 15 Rn. 13 (s. 110), Art. 47 Rn. 14 (s. 282), SchG Art. 18 Rn. 2 (s. 463); **Tuna**, s. 141. Bu görüş ve bu görüşte olanlar hakkında bilgi için de bkz. **Öztan** (Kıymetli Evrak Hukuku-1976, s. 462-463 ve orada dn.68; Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 606 dn.274); **İpekçi**, s. 2337-2338; **Aydın**, s. 197 dn.7, s. 200.

lini ödeyen avalist ve araya girerek ödemede bulunan kişi, poliçeden doğan hakları iktisap etmekle başvuru hakkına sahip olur (TTK. m. 702/no.3, TTK. m. 742/no.1). Şu halde; söz konusu imzanın aval sayılması durumunda avalistin sahip olacağı başvuru hakkını (TTK. m. 702/no.3), burada da kıyasen kabul etmek için bir sebep yoktur. Avalistin ödemede bulunması halinde olduğu gibi, hamile ödemede bulunan garanti cirantası da poliçeyle ilgili hakları ilk defa iktisap eder. Bütün bunlar uyarınca; ciro zinciri dışındaki imzanın sahibi garanti cirantası, sorumluluk altına girdiği kabul edilmekle hamile ödemede bulunduğu, kambiyo senedini kendinden önce imzalamış olanlara karşı başvuru hakkına sahip olmalıdır⁵⁹. Garanti cirantasının hamile ödemede bulunmasını, herhangi bir üçüncü kişinin ödemede bulunmasıyla bir tutup, bunun hukuki sonuçlarına göre hangi olanaklara sahip olunabileceğini araştırarak bir yaklaşım isabetli değildir.

IV. İLK CİRO - LEHTAR-GARANTİ CİROSU BAĞLAMINDA SON DEĞERLENDİRME

Kambiyo senetlerinde ilk cironun, hak sahibi lehtar tarafından yapılabileceği açıktır⁶⁰.

Fakat; (emre yazılı) poliçe ile çekte, düzenleyenin, senedi lehtara ciro ederek vermesi, lehtarın da bu ciroyu takiben ciro yapması durumunda, düzenleyenin cirosunun, zincirin lehtarın cirosuyla başlaması esasına aykırılık oluşturmadığı ve ciro zincirini bozmadığı kabul edilir⁶¹. Bunun gibi, kabul eden muhatabın poliçenin arka yüzündeki imzasını lehtarın yaptığı cironun takip etmesi varsayımında da ciro zinciri kopmuş olmaz. Ciro zinciri; muhatabın bu beyaz ciro-sundan sonra başlar⁶².

⁵⁹ Aynı görüşte, **Baumbach/Hefermehl**, Art. 15 Rn. 6 (s. 191); **Öztañ**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 606 ve orada dn.274; **Hueck/Canaris**, s. 86, 106, 109; **Alışkan**, s. 318-319. Bilgi ve karşılaştırma için de **Aydın**, s. 197, 200-201.

⁶⁰ Örneğin, **Tuna**, s. 152-153; **Domanıç**, s. 129, 130, 131; **Öztañ**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 562; **Poroy/Tekinalp**, s. 185, 192; **Teoman** (İlk Cironun Lehtar Tarafından Yapılması Zorunluluğu, s. 78; Ciro Zinciri, s. 102 vd.); **İmregün**, s. 73; **Kendigelen**, s. 169, 170, 186; **Öğütçü/Altın**, s. 54; **Doğanay**, s. 1821, 1835; **Pulaşlı**, s. 175; **Oğuzoğlu**, s. 13; **Alışkan**, s. 125; **Şimşek**, s. 80; **Bilgili/Demirkapı**, s. 780; **Aydın**, s. 196, 197; **Deryal**, s. 465; **Eriş**, Kıymetli Evrak-2016, s. 354 dn.348; **Günay**, s. 127.

⁶¹ Bkz. **Öztañ**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 585; **Kendigelen**, s. 169; **Poroy/Tekinalp**, 192. **Teoman**, Ciro Zinciri, s. 104, 105'e de bkz.

Y. 12. HD., 23.03.2015, E. 32985, K. 6695 (Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 342-343).

Karş. Y. 19. HD., T. 03.04.2014, E. 8675, K. 6508: "Dosya içerisinde fotokopileri bulunan çek örneklerinden keşidecinin, davacı Çok Elektrik ... Ltd. Şti. lehtarının davalılardan A. Turizm ... Ltd. Şti. ...olduğu, bu çeklerin arka yüzünde ilk ciro olarak lehtar davalı şirketin cirosu bulunması gerekirken, keşideci davacı şirketin kaşe ve cirosunun bulunduğu, bu cironun altında davalı şirketin kaşe ve cirosu nihayet hamil davalı T. Ekşi'nin cirosu ve bankanın ibraz şerhi bulunmaktadır. Mahkemece; yukarıda açıklanan dava konusu çeklerde usulüne uygun bir ciro silsilesi olup olmadığı, bir başka deyişle ciro silsilesinde kopukluk olup olmadığı üzerinde durulmamış ve karar yerinde tartışılmamıştır. Takibin kambiyo senetlerine mahsus yolla yapıldığı gözetilerek, yukarıdaki açıklamalar da dikkate alınmak suretiyle bir karar verilmek üzere hükmün davacılar yararına bozulması gerekmiştir." (**Eriş**, Kıymetli Evrak-2016, s. 1078-1079).

⁶² **Öztañ**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 585.

Bir görüş⁶³ uyarınca; ilk ciro üçüncü bir kişi tarafından yapılmış ise, ciro zinciri baştan kopuktur ve daha sonraki cironun lehtar tarafından yapılmış olması halinde de lehtarın bu cirosu, baştan var olan ciro zincirindeki kopukluğu ortadan kaldırmaz, dolayısıyla lehtardan sonra yapılan cirolara ilişkin olarak, baştaki bu kopuktan bağımsız yeni bir düzgün ciro zincirinden ve bu suretle senedi elinde bulunduran kimsenin yetkili hamil olduğundan söz edilemez. “Yargıtay Kararları” no.3’te yer alan kararlardaki⁶⁴ kabulün de bu yönde olduğu anlaşılmaktadır.

Yargıtay’ın, müstakar kararları⁶⁵ ise, kambiyo senedinin arkasında lehtarın cirosundan önce başka bir cironun bulunması ve daha sonra lehtarın cirosunun yer alması durumunda, lehtarın cirosu ile kambiyo senedini devralan hamillerin yetkili (=meşru) hamil olduğu yönündedir⁶⁶. Bize göre de Yargıtay’ın bu kabulü isabetlidir. Çünkü, bütün hikaye, senedin arkasından rahatlıkla okunabilmektedir. Kambiyo senedi, hak sahibi (lehtar) tarafından tedavüle çıkarılmış, bu anlamda “ilk ciro” lehtar tarafından yapılmıştır ve bu durum, senet üzerinde izlenebilmektedir. Garanti cirosundan sonra, hak sahibi olan lehtarın bu cirosuyla başlayan düzgün ciro zinciri sonucunda senedi elinde bulunduran yetkili hamildir. Lehtarın cirosundan önceki, devir gücü bulunmadığı açıkça anlaşılan ve bu itibarla pasif (=edilgen) diye nitelenebileceğimiz ciroların, ciro zincirinde kopukluğa ya da bozukluğa yol açmayacağı ve yetkili hamilin tespiti bakımından dikkate alınmayacağı fikrindeyiz⁶⁷.

Yargıtay’ın bu kararlarındaki⁶⁸, lehtarın cirosundan önceki ciroların yok hükmünde sayılmasına ise, katılmıyoruz. Söz konusu lehtarın cirosundan önceki

⁶³ **Teoman**, *Ciro Zinciri*, s. 101 vd. Bu görüş hakkında bilgi için de **Kendigelen**, s. 171 dn.77’ye; **Aydın**, s.197’ye bkz,

⁶⁴ Bkz. yuk. dn.3, dn.4 ve ilgili metinler.

⁶⁵ Bkz. yuk. dn.1 ve ilgili metinde yer alan kararlar.

⁶⁶ Aynı görüşte, **Günay**, s. 125.

⁶⁷ **Ülgen (Helvacı/Kendigelen/Kaya)**, s. 168, no.622’ye; **Aydın**, 198-199’a da bkz.

Elbette, yuk. dn.5’te ve ilgili metinde yer alan kararlarda olduğu gibi, lehtarın hiç cirosu yoksa ve maddi hukuk bakımından da bir hak sahipliği mevcut değilse; kambiyo senedini elinde bulunduran yetkili hamil sayılamaz.

Alman Federal Mahkemesi’nin, 13.06.1977 tarih, XI ZR 142/75 künyeli kararında da durum böyledir. Karara konu olayda, düzenleyen T Şirketi aynı zamanda lehtar konumunda olup, düzenleyen imzasına karşılık gelmek üzere şirket kaşesi basılmış ve şirket yetkilisi G.V. tarafından imza atılmıştır. Senedin arka yüzünde ise ilk ciro G.V. tarafından (şirket kaşesi basılmaksızın) yapılmış ve daha sonra senet muhtelif sefer tedavül etmiştir. Federal Mahkeme, G.V.’nin senedin arkasında yer alan imzasının şirket adına yapılmış bir ciro olarak kabul edilemeyeceğini, dışarıdan bakıldığında bu imzanın G.V.’nin kendi adına, poliçe ilişkisinin dışında yer alan üçüncü kişi sıfatıyla yaptığı bir beyan olarak kabul edilmesi gerektiğini ve senedin değerini artırmak adına yapılan bu tip ciroların hiç de nadir olmadığını, ayrıca geçerli addedildiklerini ifade etmiştir. G.V.’nin senedin arkasında başkaca bir imzasının (ve bu imzaya eşlik eden firma kaşesinin) bulunmadığını tespitle senedin (aynı zamanda düzenleyen konumundaki) lehtar tarafından ciro edilmemiş olduğu sonucuna varan Federal Mahkeme, bu bozuk ciro zincirinin başvuru borçlularının ödeme zorunluluğunu, ödemede bulunan cirantaların ise rücu hakkını ortadan kaldırdığını belirtmiştir (**BGH, 13.06.1977, II ZR 142/75**, Kaynak: Jurion).

⁶⁸ Bkz. yuk.dn.1’de ve ilgili metinde yer alan kararlar. Ayrıca; Y. 12. HD., T. 20.10.2009, 2009/19405, 2009/19624 (**Bilgen**, s. 270); Y. 12. HD., T. 21.04.2009, 2009/613, 2009/8628 (**Bilgen**, s. 274-275).

cirolar garanti/teminat cirosu olarak geçerlidir⁶⁹. Sadece teminat işlevi olan, temlik (=devir) ve teşhis işlevi bulunmayan bu cirolar, yetkili hamilin tespiti bakımından dikkate alınmaz.

Kambiyo senedine imza, “süs” olsun diye atılmayacağına göre; bu senetlerin üzerindeki imzalara sonuç bağlamak gerekir. Nitekim Kanun koyucu; (muhatap veya düzenleyenin imzaları hariç) bir açıklama olmaksızın ön yüze atılan her imzayı “aval” saymıştır (TTK. m. 701/no.3). Arka yüze atılan imza da ‘beyaz ciro’ (TTK. m. 683/no.2) olarak geçerlidir. Bu şekilde, kambiyo senetleri üzerindeki beyanlara, imzalara hukuki sonuç bağlamanın, bu senetlerin tedavül (=dolaşım) gücünü artıracığı da muhakkaktır.

Lehtardan önce senedin arkasına imza atarak garanti cirosu yapmış olan cirantalar, kendilerinden sonra gelenlere karşı sorumlu olurlar. Hamil ve hamile ödemedede bulunan bu sonrakiler, garanti cirantasına başvurabilirler.

Kambiyo senedini ciro eden lehtar, başvuru sürecinde ödemedede bulunmak suretiyle veya tedavül aşamasında geriye ciro sonucunda hamil olmakla kendinden önceki cirantaya, yani garanti cirosu yapana başvurabilir. Bunun gibi, kambiyo senedini ciroyla devretmemiş olan lehtar-hamil de senet arkasında imzası bulunanlara başvurabilir. Senet arkası imzalanarak lehtar-hamile verilmiş durumdadır. Dolayısıyla bu kişilerin lehtar-hamile karşı sorumlu olması doğaldır. Yargıtay’ın aksi görüşte olduğu anlaşılmaktadır⁷⁰. Bu noktada belirtmek gerekir ki; kambiyo senedinin arkasına imza atılmasını sağlayan, düzenleyen veya lehtar veya poliçede muhatap olabilir. Eğer, senedin arkasına imza attırarak garanti cirosunu yaptıran lehtar-hamil ise ve bu ciroyu yapana başvurursa, bu kişi (=ciranta), aralarındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan defileri lehtar-hamile karşı ileri sürebilecektir.

Lehtarın cirosundan önce senedin arkasına imza atmak suretiyle garanti cirosu yapmış olan cirantaya karşı başvurulabilmesi için de protesto düzenlenmesi ve çekte, protestonun yanı sıra, süresinde ibraz edilmiş olmasına rağmen öden-

⁶⁹ Garanti/teminat cirosunu kabul eden görüşümüzün gerekçeleri için bkz. yuk. III/2.

⁷⁰ Y. 19. HD., T. 22.05.2014, E. 4759, K. 9665: “...Davalı Ş.O. vekili, B.G.’nin isim ve imzasının senet arkasında bulunmasının nedeninin senedin önyüzünde yer olmayışından kaynaklandığını, ... savunmuştur.

Davaya konu senedin keşidecisi E.G., lehtar davalı Ş.O., birinci ciranta B.G., ikinci ciranta Ş.O. olup, senet de Ş.O. tarafından takibe konulmuştur. Bu durumda, incelenen ciro silsilesinde takip alacaklısı Ş.O. senedin lehtar olup, takip borçlusu ve eldeki menfi tespit davasının davacısı olan B.G. ise lehtardan sonra ciranta olduğu ve B.G.’den sonra davalı-takip alacaklısı Ş.O.’nın cirosu bulunduğundan, davalı-takip alacaklısı Ş.O. yönünden alacaklı ve borçlu sıfatı birleştiği anlaşılmaktadır.

Hal böyle olunca davalı hamil Ş.O. kendinden önceki ciranta olan B.G. hakkında takip yapamaz. Bu nedenle, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, reddi doğru görülmemiş ve davacı B.G. yararına bozulmasına, ... karar verilmiştir.” (Eriş, Kıymetli Evrak-2016, s. 45).

Belirtmek gerekirse; Yargıtay’ın müstakar kararlarında (yuk. dn.1 ve ilgili metin), lehtar-hamilin, kendinden önceki ciroyu yapan cirantaya başvurusunun kabul edilmeme sebebi, söz konusu ciranın yok sayılmasıdır.

meme durumunun, muhatabın veya takas odasının yazılı beyanı ile tespit edilmesi gerektiği (TTK. m. 713, m. 714; TTK. m. 778/no.1, d; TTK. m. 808) açıktır. Kambiyo senedinin arkasındaki bu imza, asıl borçlu konumundaki bonoyu düzenleyen lehine verilmiş aval sayılmadığından, bu hususa bonolar bakımından dikkat çekmenin daha önemle olacağı söylenebilir.

Yukarıda⁷¹, garanti cirosu yapan cirantanın ödemedede bulduktan sonra kendinden öncekilere karşı başvuru hakkına sahip olacağını kabul ve izah etmiş bulunuyoruz. Lehtarın cirosundan önce kambiyo senedinin arkasına teminata yönelik imza atarak beyaz ciro yapmış bulunan ciranta da kendinden önceki borçlular konumundaki düzenleyene, poliçede ayrıca kabul eden muhataba ve bunların avalistlerine başvurabilmelidir. Lehtara başvuramaz, çünkü; lehtarın kendinden önce imzası bulunmamaktadır.

Düzenleyenin kendi lehine düzenlediği bir kambiyo senedinde, senedin arkasında üçüncü bir kişinin imzasının bulunması ve daha sonra düzenleyen-lehtarın cirosunun bulunması halinde de durum böyledir. Diğer bir anlatımla, düzenleyen-lehtarın cirosundan önceki teminat amacıyla üçüncü kişi tarafından atılan imza (=beyaz ciro)⁷², ciro zincirinin düzgünlüğünü bozmaz⁷³. Buna göre; keşideci-lehtarın cirosunu takiben senedi elinde bulduran yetkili hamil sayılır. Keza, burada da garanti cirantası, senet bedelini kendisine başvuran hamile ödedikten sonra, kendinden önce gelen konumundaki düzenleyene başvurabilir⁷⁴. Bu olasılıkta, aynı zamanda düzenleyen konumundaki lehtar; daha sonradan düzenleyen sıfatıyla ona karşı sorumlu olacağından, kendisinde önce senedin arkasını imzalayarak garanti cirosu yapmış olana başvuramaz⁷⁵.

⁷¹ Bkz. yuk. III/3. Garanti Cirantasının Başvuru Hakkı.

⁷² **Kendigelen**, böyle bir imzanın ciro olarak nitelendirilmesine temkinli yaklaşılması gerektiği fikrindedir (bkz. aşağı. dn.66).

⁷³ Aynı görüşte; **Öztaş**, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 585-586.

⁷⁴ **Kendigelen**'e göre; düzenleyenin kendi lehine düzenlediği bir çekteki ciro zincirinin ilk sırasına atılmış düzenleyenden başkasına ait imzanın (beyaz) ciro olarak kabul edilmesi durumunda, bu ciranta ödemedede bulunduğu zaman, kambiyo senedine özgü hiçbir hukuki olanağa başvuramaz. Çünkü; söz konusu cirantaya herhangi bir ciro yapılmış bulunmadığından ve bu kişi lehtar konumunda da olmadığından, kendisine karşı kambiyo senedi dolayısıyla sorumluluk altına giren kimse yoktur (s. 169-170). Aynı görüşte, **Aydın**, s. 200-201. Daha önce belirttiğimiz üzere, Alman Federal Mahkemesi de bu olasılıklarda, kambiyo senedinden doğan hakları kimseden devralmadığı için kendine karşı sorumluluk altına giren önadamı bulunmadığını kabul ederek, garanti cirantasına başvuru hakkı tanımamaktadır (bkz. yuk. dn.57 ve ilgili metin). Çek arkasına konulan ciro zinciri dışındaki yalın imzanın (TTK. m. 818/no.1, g affıyla burada da uygulanan TTK. m. 701/no.3 uyarınca, kimin için verildiği belirtilmediğinden düzenleyen için verilmiş) aval olduğu kabul edildiğinde, çek bedelini ödeyen bu kişi (avalist), düzenleyene karşı başvuru hakkına sahip olacaktır (TTK. m. 818/no.1, g yoluyla TTK. m. 702/no.3). Öte yandan, aval sayılan bu imzanın, artık ciro zinciri kopardığından söz edilemeyeceği (ayrıca, **Aydın**, s. 198-199) de açıktır.

⁷⁵ Garanti cirantasına başvuru hakkı tanımayan Federal Mahkeme'nin Kararına konu olayda, bu defa, davacı şirket kendi lehine poliçe düzenlemiş ve poliçede muhatap olarak da daha sonradan iflas eden davalı şirketi göstermiştir. Davalı şirket ise poliçeyi kabul etmiş, bunun yanında, davalı şirket yöneticisi diğer davalı da senedin arkasını imzalamıştır. Federal Mahkeme, bu im-

Nihayet, eğer belirtmek gerekirse; lehtarın cirosundan önce birden fazla garanti amacıyla senedin arkasına imza atılması olasılığında, söz konusu imza sahiplerinden, başvuruda bulunana senet bedelini ödeyen, kendinden önceki diğer garanti cirantalarına başvurabilir.

---

zanın garanti cirosu diye nitelendirildiğini ve garanti cirosunun yargı kararlarında uzun zamandır geçerli bir kurum olarak tanındığını belirttikten sonra, davacı lehtarın (ki aynı zamanda düzenleyen konumundadır) garanti cirantasına rücu edebileceğini kabul etmiştir. Garanti cirantasının iddiası, kendisinin düzenleyenin önamı olmadığı ve bu sebeple kendisine başvuramaması gerektiği yönünde olmuş ise de Federal Mahkeme bu iddiayı reddetmiştir. Çünkü, yukarıdaki açıklamalar yanında, Federal Mahkeme'ye göre, kabul eden muhatabın yöneticisinin senet arkasına attığı imza, onu, cirantalara ek olarak senedin ilk alacaklısı olan davacı düzenleyen-lehtara karşı da şahsen sorumlu kılmaktadır. Senedin tedavül kabiliyetini güçlendirmek dışında, garanti cirosundan beklenen diğer bir menfaat de budur. Bu sebeple davacının garanti cirantasına rücu edebileceği ve bu sorumluluğa dayanabileceği kabul edilmiştir (BGH, 04.02.2003, XI ZR 117/02, Kaynak: Jurion).

KISALTMALAR CETVELİ

aşa.	: aşağıda
Art.	: Artikel
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
B.	: Bası
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGH	: Bundesgerichtshof
BKR	: Zeitschrift für Bank- und Kapitalmarktrecht
Bkz./bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
eTTK	: 6767 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİD	: İcra ve İflâs Dairesi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İsv.BK	: İsviçre Borçlar Kanunu (OR)
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: madde
No. / no.	: Numara
RKD	: Resmî Kararlar Dergisi
Rn.	: Randnummer (Paragraf Numarası)
s.	: sayfa
S.	: Sayı
sy.	: Sayılı
SchG	: Scheckgesetz
T.	: Tarih
TD.	: Ticaret Dairesi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TİK.	: Türk İçtihatlar Külliyatı
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
Y.	: Yargıtay
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yasa HD.	: Yasa Hukuk Dergisi
yuk.	: yukarıda
WG	: Wechselgesetz

KAYNAKÇA

- Akipek**, Jale Güral: Kefalet Akdiyle Aval Arasındaki Fark ve Benzerlikler. AÜHFD., C. VIII, 1951, S. 3, s. 435-478.
- Alışkan**, Murat: Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro. 1. B., İstanbul 1998.
- Anlar**, Güner: Cironun Fonksiyonları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1984).
- Arslanlı**, Halil: Ticari Senetler Dersleri, 3. B., İstanbul 1954.
- Aydın**, Alihan: Kambiyo Senetlerinde Düzgün Ciro Zinciri Bakımından İlk Ciro, Hukuki Perspektifler Dergisi. Aralık 2006, S.9, s. 195 vd.
- Bahtiyar**, Mehmet: Kıymetli Evrak Hukuku, 12. B., İstanbul, 2014.
- Baumbach**, Adolf / **Hefermehl**, Wolfgang: Wechselgesetz und Scheckgesetz. 22. neubearbeitete Auflage. München, 2000.
- Bilgen**, Mahmut: Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi, Ankara 2010.
- Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Ticaret Hukuku Dersleri, Güncellenmiş 2. B., Bursa 2012.
- Bozer**, Ali / **Göle**, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku. Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. B., Ankara 2016.
- Bülöw**, Peter: Wechselgesetz, Scheckgesetz. 5., neu bearbeitete Auflage, 2013.
- Can**, Halil/**Güner**, Semih: Kıymetli Evrak Hukuku. Ankara 1999.
- CarryPaul** (Çev. **Sengir**, Turgut): Aval Hakkındaki Doktrin ve Tatbikatta Yenilikler. İBD., C. XXXV, S. 1-2, Ocak-Şubat 1961, s. 299-310.
- Çevik**, Orhan Nuri: Gerekçeli - İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve Uygulanmasına İlişkin Mevzuat. Gözden Geçirilmiş 2. B., Ankara 1993.
- Demirkapı**, Ertan: Kambiyo Senetlerinin Aval Yoluyla Temini, İzmir 2005.
- Deryal**, Yahya: Ticaret Hukuku. Güncellenmiş 7. B., Trabzon 2004.
- Doğanay**, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Cilt - Madde 420-815, Tümden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. B., İstanbul 2004.
- Domanıç**, Hayri / **Çamoğlu**, Ersin: İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu. Ticarî Mevzuat, İlâveli. 3. B., İstanbul.
- Domanıç**, Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi - IV, İstanbul 1990.
- Eriş** Gönen: Açıklamalı - İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. 3, 372-677. Maddeler, Tümüyle Yenilenmiş 2. B., Ankara 2010. (TTK C. 3)
- Eriş**, Gönen: Açıklamalı - İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. 4, 678-815. Maddeler, Tümüyle Yenilenmiş 2. B., Ankara 2010. (TTK C. 4)
- Eriş**, Gönen: Açıklamalı - Uygulamalı Çek Hukuku, 5. B., Ankara 2004. (Çek Hukuku)

- Eriş**, Gönen: Gerekçeli-Adliye Komisyonu Raporlu-Madde Açıklamalı-En Son İctihatlı Türk Ticaret Kanunu, İkinci Cilt - Kıymetli Evrak ve Taşıma, Madde: 557-815, Ankara 1988. (TTK C. 2)
- Eriş**, Gönen: Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Poliçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi-Varant, 2. B., Ankara 2016. (Kıymetli Evrak-2016)
- Eriş**, Gönen: Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Poliçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi-Varant, 1. Baskı. Ankara, 2014. (Kıymetli Evrak-2014)
- Ertekin**, Erol/ **Karataş**, İzzet: Uygulamada Ticari senetler, Menfi Tesbit ve İstirdat Davaları ile 3167 Sayılı Çek Yasası Hakkında Açıklama-Uygulama, Poliçe, Bono, Çek, Tümüyle Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. B., Ankara 1996.
- Goode**, Roy: Commercial Law. Second Edition. PenguinBooks, 1995.
- Günay**, Erhan: Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil. Güncellenmiş 3. B., Ankara 2015.
- Gürbüz**, A. Hulüsi: Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar, İstanbul 1984.
- Gursky**, Karl-Heinz: Wertpapierrecht. 3. Auflage. Heidelberg: C.F. Müller Verlag, 2007.
- Hueck**, Alfred / **Canaris**, Claus-Wilhelm: Recht der Wertpapiere, 11., neubearbeitete und stark erweiterte Auflage, München, 1977.
- İmregün**, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Hükümler-Kambiyo Senetleri-Makbuz Senedi-Varant), İstanbul 2007.
- İpekçi**, Nizam: Açıklamalı - İctihatlı TTK Şerhi, Kıymetli Evrak Taşıma, C.3 (557-815), Ankara 2003.
- Issa-Sayegh**, Joseph: Juris Classeur Commercial, Fascicule 430: Lettre de Change - Aval. Lexis Nexis, 2015 (e-kaynak).
- Kaçak**, Nazif: Açıklamalı-İctihatlı Tüm Yönleriyle Bono - Poliçe - Çek, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. B., Ankara 2007.
- Karayalçın**, Yaşar: Ticaret Hukuku III, Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. B., Ankara 1970.
- Kendigelen**, Abuzer: Çek Hukuku, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 4. B., İstanbul 2007.
- Kınacıoğlu**, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. B., Ankara 1999.
- Moroğlu**, Erdoğan/**Kendigelen**, Abuzer: İctihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Tümü ile Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 9. B., İstanbul 2010.
- Namık Zeki**: Senedatı Ticariye, İstanbul 1934.
- Öğütçü**, A. Tahir/**Altın**, Mehmet: Ticarî Senetler ve Özel Takip Yolları, Ankara 1980.
- Oğuzoğlu**, Abdullah Çetin: Açıklamalı-İctihatlı Bono ve Çek Sorunları, Genişletilmiş 6. B., İstanbul 1996.
- Öztan**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. B., Ankara 1997. (Kıymetli Evrak Hukuku-1997)

- Öztañ**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1976. (*Kıymetli Evrak Hukuku-1976*)
- Öztañ**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, Güncelleştirilmiş 19. B., Ankara 2015. (*Kıymetli Evrak Hukuku-Ders Kitabı*)
- Poroy**, Reha/ **Tekinalp**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Çek Kanununun Yorumu İle, Güncelleştirilmiş 21. B., İstanbul 2013.
- Pulaşlı**, Hasan: Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. B., Ankara 2017.
- Reisoğlu**, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Gözden Geçirilmiş 3. B., Ankara 2003.
- Roberto**, Vito/ **Trüeb**, HansRudolf: CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht: GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere - Bucheffektengesetz Art. 772-1186 OR und BEG. 2. Auflage. Schulthess, 2012.
- Şahenk**, Ekrem/ **Bulut**, Celal: Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Poliçe, Bono (Emre Muharrer Senet) ve Çek - Eski Kanunla Mukayeseli Olarak, İstanbul 1958.
- Sengir**, Turgut: Aval Hukuku, Ankara 1967.
- Şimşek**, Edip: Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Ankara 1983.
- Teoman**, Ömer: Ciro Zinciri, Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I: Hukukî Mütalâalar, Kitap 11: 2003, İstanbul 2004, s. 97 vd. (*Ciro Zinciri*)
- Teoman**, Ömer: Lehdar Olarak Sadece Bir İşletme Adı Gösterilmesi Durumunda Çekin Geçerli Sayılıp Sayılmayacağı - İlk Cironun Lehdar Tarafından Yapılması Zorunluluğu İşletme Adını İçeren Kaşenin Yanını Cironun Vekaleten Yapıldığını Göstermek Üzere "V" Harfinin Eklenmesi Durumunda Çeki Ödeyen Bankanın Vekaletnameyi İncelememesinin Ağır Kusur Oluşturması - Keşideci ve Lehdar'ın Birlikte Kusurundan Söz edilememesi, Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I: Hukukî Mütalâalar, Kitap 2: 1986 - 1988, İstanbul 1993, s. 74 vd. (*İlk Cironun Lehdar Tarafından Yapılması Zorunluluğu*)
- Tuna**, Ergun: Ticaret Hukuku Cilt III Kıymetli Evrak, İstanbul 2004.
- Uyar**, Talih / **Uyar**, Alper / **Uyar**, Cüneyt: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK. 167 - 170b), Güncelleştirilmiş 4. B., Ankara 2013.
- Uyar**, Talih: Gereçeli - Notlu İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu C. IV (İİK 158 - 234), İzmir 1997. (*İİK C. IV-1997*)
- Uyar**, Talih: İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Cilt 9: İİK. 167-170b, 2. B., Ankara 2008. (*İİK. Şerhi C.9-2008*)